

ВЕНЕТА ДОЙЧЕВА

ГРУПОВ ПОРТРЕТ НА СЪВРЕМЕННИ

БЪЛГАРСКИ ДРАМАТУРЗИ ВЪВ ФРАНЦИЯ

Щастливото ми запознанство с Лоран Мюлайзен през 2004 г. даде начало на един успешен проект за представяне на съвременната българска драматургия във Франция. Изключително развитата театрална мрежа на тази богата европейска страна предлага различни възможности за отваряне към чуждия сценичен опит във всички негови форми. Френската публика не просто е привикнала да гледа спектакли от цял свят, да се среща с галечни, понякога чужди и провока-

тивни предложения, но дори е преситена от изобилието от нови и нови гастроли, личности и форми. На никого обаче не идва на ум да реши, че това накърнява собствената самобитност, че крие заплахи за чистотата на националната култура, че конкурира собствената творческа енергия... Културната политика е провъзгласила за свой принцип активното търсене на срещи с пъстротата на целия свят чрез оригиналността на художествения живот на артефактите.

К. Илиев, Г. Стоев, В. Дойчева, К. Донеv, Б. Папазов и Я. Гърдев в Руан, Франция, 2006 г.

Личен архив

Едно разклонение на тази търсаческа линия е дейността на Международния център за театрален превод Дом „Антоан Витез“¹, чийто създател и художествен директор е Лоран Мюлайзен. Благодарение на този уникален организъм френският театър притежава възможност да приема в своята територия чуждите пиеси във възможно най-качествения художествен превод. Рядката порода на преводачите на театрални пиеси наистина има свой дом в тази структура (седилище в град Монпелие, статут на сдружение с нестопанска цел, което получава финансиране от Министерството на културата, Регионалният съвет на регион Лангедок–Русийон и Общината на град Монпелие). Основната дейност на сдружението е да финансира превод на пиеси от цял свят и да популяризира тези текстове сред театралната общност и широката публика. Дом „Антоан Витез“ работи в тясно сътрудничество с гъстата мрежа от театрални центрове във Франция и максимално се възползва от профила на всяка една институция, за да предложи своите преводи, или пък да се включи в диалог по проблемите на съвременното писане, обновяването на класиката и откриването на нови автори и заглавия. По този начин логото на Дом „Антоан Витез“ може да се срещне върху програмите на множество театрални прояви като съорганизатор и партньор.

В каталога на наличните пиеси българският театър присъства с прево-

¹ Виж „Международен център за театрален превод – Дом „Антоан Витез“, В: Homo Ludens, бр. 4–5/2002.

ди на пиеси от Йордан Радичков, Валери Петров, Маргарит Минков, Христо Бойчев, Боян Папазов. Като правило инициатори на тяхното представяне във Франция са преводачите, най-преганите читатели на чуждия текст и най-ревностните защитници на каузата на отворените граници между културите. Пътят към сцената минава през работната маса на преводача, а качеството на превода е особено важно за малките култури и слабо познатите езици. Шансът на българските автори да получат сценична интерпретация тръгва от загължителната първа стъпка на добрите преводни версии.

Дом „Антоан Витез“ се ангажира да финансира преводите на непознати български драматургични текстове и да подготви сборник със съвременна българска драматургия, проект, който стана възможен благодарение на упоритостта и търпението на Лоран Мюлайзен. Осигуряването на подобна субсидия, макар и с разиграването на картата на предстоящото присъединяване на България към Европейския съюз, се оказа ход, изискващ доста усилия, дипломатичност и добро познаване на механизмите на френската управленска машина.

След дълги съвместни обсъждания се спряхме на пиеси, които са представителни за българския театър след 1989 г., не са превеждани и играни във Франция, имали са своя сценична реализация в България и са ярки художествени факти. Преводачите (Цена Милева, Румяна Станчева, Яна-Мария Дончева и Мариан Клеви) свършиха своето дело и вече са факт преводите на българските пиеси „Бая си на

бълхите“ от Боян Папазов, „Куцулан или Вълча Богородица“ от Константин Илиев, „Въведение в тяхната картина“ от Маргарит Минков, „Салон за плач“ от Юрий Дачев, „Самолетът беглец“ от Камен Донеv и „Фенове“ от Елин Рахнев. Сборникът ще се появи благодарение на издателство „L'esprit des Peninsules“.

Радостното е, че тези чужди за френския театър имена и заглавия успяха вече да се впишат в реалния театрален пейзаж на Франция. Само в рамките на тази календарна година българските автори и текстове бяха представени пред публика по начин, който среща очи в очи творците и техните зрители. Развитата театрална мрежа стимулира дейността на онези инициативи, които съчетават чисто театралното изследване с популяризаторска и образователна работа с публиката. Приближаването на текста за театър до бъдещия му зритель, различаването на художествената специфика на авторския свят и местването на трудни пиеси чрез публично четене е обичайна и широко развита практика. Съвсем естествено желанието да се фокусира вниманието върху живота на текста за театър е довело до специализирани форуми, всеки от които търси свой профил и оригинален подход.

Първият партньор в представянето на тези български пиеси във Франция беше Театр де дьо рив (Руан), който през февруари 2006 г. посвети част от програмата на тазгодишното издание на своя фестивал „Корпус текст“ на съвременния български театър. Пиесата „Бая си на бълхите“ от Боян Папазов беше обект на специа-

LE PANTA
t h é â t r e

Ecrire et mettre en scène aujourd'hui
IXème Festival des Ecritures Contemporaines BULGARIE
3 MAI au 3 JUIN 2006

PANTA-THÉÂTRE - 24, rue de Bretagne - 14000 CAEN
Tél 02 31 85 15 07 - Fax 02 31 85 62 00
Email : pantatheatre@yahoo.fr - www.ville-caen.fr/panta

лизирано работно ателие по превод, в което се включиха авторът, преводачката Цена Милева, френският драматург Реми де Вос, режисьорът Галин Стоев и млади френски актьори. В продължение на една седмица те подложиха текста на внимателен прочит, стилистичен и лексикален анализ, търсейки най-силния френски еквивалент на сложната езикова амалгама на пиесата. Подобна детайлна работа не

може да не даде резултат, който беше представен пред публика и беше възторжено приет. Организаторите (в основата на всичко стои Мариан Клеви, литературен съветник на Театър де гръо рив и убеден лобист за българския театър) поканиха в програмата на своя фестивал още двама драматурзи – Константин Илиев и Елин Рахнев. Те също се включиха в дискусията за съвременния български театър пред пълната зала. Фрагменти от техните пиеси бяха прочетени пред публиката, а за да се подсили автентичността на диалога, малки парчета текст прозвучаха и на български, за да чуе любопитното френско ухо мелодията на оригинала. След като цял един следобед беше фокусиран върху текстове, автори, преводачи и театрални, вечерта предложи на жадната публика българският спектакъл „Лазарница“ (постановка на Крикор Азарян, в изпълнение на Валентин Танев и Малин Кръстев), изигран със субтитри (превод Румяна Татарова и Мари Врина), който наистина развълнува зрителите. Този „български ген“ беше наистина успешен. Фестивалът бе осигурил безплатен автобус, с който от Париж пристигнаха театрални, студенти и любопитни за всичко ново зрители. Удовлетворението беше максимално, защото този акцент в програмата на фестивала, така както и всичко останало в дейността на театралните центрове, се прави в пълния смисъл на думата за публиката и заради публиката. Домакините имат една основна грижа: „да фамилиаризират“ театъра, да събудят любопитство, да стеснят дистанцията и да премахнат рамката. Вечерта завър-

ши, разбира се, с хубаво френско вино за всички и за да бъде удоволствието пълно, трима български музиканти (Мариана Попова, Дани Милев и Мишо Шишков) озвучиха фоайето с изпълнение на живо. Сърдечност, непринуденост, среща очи в очи – ето в такава атмосфера българските автори ненаптрапливо, но искрено усетиха затаяния гръх, вниманието и възлненуето на публиката.

Още едно събитие, посветено изцяло на българските пиеси от предстоящия сборник, се случи през месец май/юни 2006 г. в Каен (Нормандия). Един енергичен екип на независимата театрална компания „Панта“ организира всяка година в края на сезона фестивал, посветен на театралния текст „Сценично писане, сценично поставяне“. Директорът и режисьор Ги Деламот е вече фен на съвременната българска драматургия. Концепцията на този фестивал се състои в три последователни работни ателиета, в които участват автор, преводач, режисьор и актьори. Избраните пиеси бяха „Самолетът беглец“ от Камен Донеv (с него работи Ги Деламот), „Бая си на блхите“ (с Галин Стоев) и „Куцулан или Вълча Богородица“ (с Явор Гърдев). След приключването на всеки работен период следва публично четене, а накрая се организира галавечер, в която се представят една след друга трите фестивални пиеси. Ако се определи като прочит, подобно определение ще даде твърде неточна представа за профила на подобно сценично показване. Това са по-скоро демонстрации на един първи етап на аналитично разнищване на текста.

Всеки режисьор има пълна свобода както в хода на работата, така и на публичното показване. Галавечерта предложи три малки представления, посрещнати с нескрит интерес и одобрение от публиката. Зрителите споделяха, че тази вечер им отваря врата към една непозната, но вълнуваща култура. Най-силно ги впечатлява оригиналната форма на пиесите, богатството на предложените теми и плътната тъкан на драматургичния строеж.

Последната стъпка преди публикацията предстои да се случи в края на ноември и началото на декември тази година. Тогава пред публика ще се прочетат всички пиеси от бъдещия сборник. Това ще стане в Париж в Театър дьо ла Сите Университер.

Проектът като този се стреми да се впише в дейността на няколко чужди институции и да се възползва от профила на техния собствен интерес към други култури. Резултатите са повече от стимулиращи за нас.

[À l'heure de Sofia ...

Le 4 février, au Théâtre Ephéméride, mettez vos montres à l'heure bulgare. Lectures, tables rondes, spectacle et sans doute... musique, pour des rencontres qui trouvent dans la saison des résonances en région et au-delà.

[Boyan Papazov, «voir de loin»

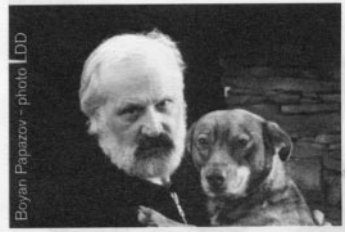
Il sera en résidence de traduction au Théâtre Ephéméride pour travailler avec Tzena Mileva et Remy de Vos à la version française d'une pièce étonnante «Parler à ses puces», créée en Bulgarie en 2001.

Extraits d'interviews d'un auteur majeur de la scène bulgare.

Écrire

moi et m'a chuchoté à l'oreille :

Le jeu avec la langue, ma boîte à outils, «Boyan, maintenant tu vas entendre

Boyan Papazov - photo LDD